

IN MEMORIAM

ГРАБОВЕЦЬКИЙ ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ

Психологічно важко та фізично боляче сказати востаннє: «Прощай!» колезі-друзі, добрій і чуйній людині, яку знав змалечку, упродовж десятиліть щиро спілкувався як на побутово-родинному, так і професійному рівні. 4 грудня 2015 р. відійшов у Вічність Володимир Васильович Грабовецький – знаний історик, навдивовижу наполегливий дослідник національно-визвольних змагань XV–XVIII ст. і славного минулого запорозького козацтва, фанатично відданий популяризатор історії Західної України від найдавніших часів до початку XX ст., особливо опришківства та його провідників.

В.Грабовецький народився 24 липня 1928 р. у селищі Печеніжині на Коломийщині (нині Коломийський р-н Івано-Франківської обл.) в багатодітній родині селянина-ткача. Рано почав працювати, випасючи овець на полонині. Водночас навчався грамоті. Через непереборне бажання читати, дізнатися якомога більше, односельці прозвали його «Владком з книгою».

Початкову освіту спробував здобути в місцевій школі, але з третього класу, через матеріальні нестатки сім'ї, батьки змушені були перевести сина до польської загальної семирічки. У цьому навчальному закладі юнак зазнав усієї гіркоти національних пригнічень як із боку учителів, так і учнів. Внутрішній волелюбний протест проти чужорідного оточення, а також яскраві й захоплюючі оповіді батька – колишнього стрільця Української галицької армії – про повстання опришків, гайдамаків і козаків неабияк вплинули на формування світогляду хлопця, позначилися на його самоідентифікації.

Незважаючи на численні поневір'яння кінця 1930 – першої половини 1940-х рр. (періодичні зміни навчальних закладів і місць проживання, виснажливе голодування, нацистську окупацію та репресивну радянізацію) Володимирові все ж удалося здобути середню освіту й 1947 р. вступити на історичний факультет Львівського державного університету, який він і закінчив 1952 р. Саме у процесі навчання здібний студент захопився вивченням опришківського руху під проводом свого легендарного земляка Олекси Довбуша. Фактично до кінця життя Володимир Васильович не полишав увагою цю глобальну тематику.

Наставництво і творчі поради визначного історика Івана Крип'якевича спонукали юнака в 1953 р. зайнятися дослідницькою роботою у відділі історії України Інституту суспільних наук АН УРСР, що сформувався на базі колишнього Наукового товариства імені Шевченка. Упродовж 1950 – середини 1970-х рр., у львівський період діяльності, В.Грабовецький захистив кандидатську (1958 р., науковий керівник академік І.Крип'якевич) і докторську (1968 р.) дисертації, дослідив чимало проблемних аспектів української минувшини, підготував та опублікував десятки оригінальних наукових і науково-популярних студій, декілька

фундаментальних монографій, як-от «Народний герой Олекса Довбуш» (Львів, 1957 р.), «Селянський рух на Прикарпатті в другій половині XVIII ст.» (Київ, 1962 р.), «Антифеодальна боротьба карпатського опришківства XVI–XIX ст.» (Львів, 1966 р.), «Західноукраїнські землі у період народно-визвольної війни 1648–1654 рр.» (Київ, 1972 р.) та ін. Окремі праці забороняли друкувати партійні чиновники, частина ж побачила світ за кордоном.

Від 1975 р. розпочався новий етап у житті й творчості дослідника – прикарпатський, тобто робота в Івано-Франківському педагогічному інституті ім. В.Стефаника, де він обійняв посаду професора кафедри історії СРСР, а в 1990–2004 рр. був завідувачем кафедри історії України вже Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника. У 1981 р. його затверджено у вченому званні професора.

На початку 2000-х рр. бібліографія публікацій В.Грабовецького перевищила тисячу найменувань. Зокрема історії Русі та Галицько-Волинському князівству він присвятив до шістдесяти розвідок, а запорозькому козацтву – близько вісімдесяти. Особливо корисною для вчителів історії, учнів і студентів стала його брошура «Літопис запорозького козацтва» (Івано-Франківськ, 1992 р.). Головною ж тематикою наукових інтересів визначилася минушина прикарпатського селянства, особливо багатівікова національно-визвольна боротьба опришків на чолі з О.Довбушем. Володимирові Васильовичу вдалося виявити в архівах понад 350 маловідомих документів про попередників і наступників легендарного ватажка та близько 70 – про нього самого. Дослідник опублікував більше 150 праць, присвячених О.Довбушеві. В.Грабовецький був не лише істориком, а й наполегливим колекціонером фотодокументів, художніх і мистецьких творів, збирачем історичних карт, крилатих висловів та анекдотів.

Нині важко уявити собі студіювання минулого Прикарпатського краю XVII–XIX ст. без таких праць Володимира Васильовича, як «Гуцульщина XIII–XIX ст.: Історичний нарис» (1982 р.), «Нариси історії Івано-Франківська» (1989 р.), «Нариси історії Прикарпаття» у шести томах (1992–1996 рр.) та ін. Примітно, що у своїх дослідженнях фахівець багатогранно змалював образи багатьох непересічних постатей вітчизняної історії, у тому числі Гната та Семена Височанів, Мухи, Богдана Хмельницького, Максима Кривоноса, Данила Нечая, Максима Залізняка, Івана Гонта й десятків інших. Значну увагу приділяв він і розробці різноманітних аспектів у галузі спеціальних історичних дисциплін, багато у чому наслідуючи наукові принципи свого вчителя – І.Крип'якевича. Насамперед це стосується історіо- та археографії, генеалогії, геральдики, хронології тощо. Можна без перебільшення стверджувати про створення В.Грабовецьким власної школи прикарпатських істориків.

Наукову та педагогічну діяльність Володимира Васильовича відзначено багатьма нагородами, у тому числі орденом Пошани, медалями «За доблесну працю», «Ветеран праці», ім. А.Макаренка. У 1991 р. він став лауреатом обласної краєзнавчої премії ім. І.Вагилевича, а 1998 р. – премії ім. І.Крип'якевича. У 1995 р. за значний особистий внесок у розвиток освіти, упровадження сучасних форм навчання та виховання молоді В.Грабовецькому присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки й техніки України. Під кінець того ж року на загальних зборах Академії наук вищої школи України його було обрано академіком по відділенню історії, філософії та права. У 1997 р. Міністерство освіти відзначило історика почесним званням відмінника освіти України.

У різний час Володимир Васильович підтримував творчі й дружні стосунки з багатьма провідними вітчизняними дослідниками, зокрема І.Гуржієм, Ф.Шевченком, О.Касименком, В.Сарбеем, В.Смолієм, Ю.Кондуфором, І.Шульгою, П.Михайлиною.

Пам'ять про цю інтелігентну, мудру й порядну людину назавжди збережеться у серцях тих, хто з ним працював і добре знав...

О.І.Гуржій (Київ)